

I horší jazyk je lepší než nic

S každým dalším jazykem přijímáme také kulturu dané země a učíme se jí rozumět. Získáváme tak větší rozhled a toleranci, čímž se nerozšiřují jen naše obzory, ale i naše osobnost – říká iniciátorka a ředitelka České školy bez hranic v Paříži LUCIE SLAVÍKOVÁ-BOUCHER v rozhovoru o tom, proč a jak učit děti cizím řečem.

Kdy je nejlepší začít u dítěte s učením cizího jazyka?

U nás v České škole bez hranic (ČSBH), kde učíme česky děti s českými kořeny (většinou ze smíšených manželství), se začíná už v osmnácti měsících a ta hranice je dána pouze vzhledem k tomu, že v tomto věku jsou již děti schopné strávit určitý čas v kolektivu a zapojit se do společné činnosti. U nejmenších dětí není samozřejmě na místě klasická překladová metoda, ale učíme se interaktivně – pomocí různých her, divadla, výtvarných činností a také pomocí říkanek a písniček, protože děti si rytmem lépe pamatují. Význam slov se dětem nepřekládá, samy jej vyrozumí z kontextu a větu, kterou v daných okolnostech opakovaně slyší, jsou časem schopné správně použít. Malé dítě jazyk nevnímá jako cizí, pouze se učí, že určitá věta odpovídá vždy jisté situaci, což se neliší od získávání mateřské řeči.

Jak častý má být kontakt dítěte s daným jazykem, aby učení přineslo výsledky?

Má-li dítě v mateřské škole nebo starší jednu hodinu týdně, nikam to nejspíš nepovede. Lepší je se jazyku věnovat třeba jednou denně na krátkou chvíli, ale udržet návaznost – například tím, že v daném jazyce budeme s dětmi pravidelně vykonávat nějakou činnost. Proto také rodiče našich žáků motivujeme, aby jim zajistili „přisun“ češtiny i přes týden.

Jakými formami můžeme dětem jazyk nejúčinněji „přisunout“?

Velkou roli hrají knížky, filmy a třeba i počítačové hry. S mým synem, který je trilingvní – kromě češtiny po mně a francouzštiny po otci ovládá ještě angličtinu, protože do školy chodil v USA – jsme zrovna dočetli Čapkovu Bílou nemoc, dcera se zase učila anglicky z filmů, jejichž znění si v předškolním věku pamatovala nazpaměť. Navíc jsme si teď s dětmi vyhlásili, že budeme doma záměrně mluvit květnatou češtinou, a ne jen obyčejně, protože tady ve Francii nemají jinak příležitost se

Znalost každého dalšího jazyka nerozšiřuje jen náš rozhled, ale i naši osobnost, říká Lucie Slavíková-Boucher, ředitelka České školy bez hranic. Ilustrační foto z MŠ sv. Augustina autorka

v češtině vyjadřovat literárně. Slovní zásobu je potřeba rozvíjet na více úrovních a za užití mnoha pomůcek – s tím, že cílem by mělo být dokázat jazyk aktivně použít, tudíž je ideální vystavovat dítě situacím, které je k tomu povedou. Důležitý je kontakt s rodilými mluvčími – třeba na jazykových táborech, prostřednictvím výměnných pobytů atd., kde se děti dostávají do styku s živým užíváním řeči a jsou cele v daném jinojazyčném prostředí.

Kolik jazyků je dítě ještě schopné vstřebat?

V Africe se na určitých územích mluví i pěti různými jazyky a tamní děti je všechny ovládají. V některých baskických školách se zase děti od tří let učí baskicky i španělsky a ve čtyřech letech přibírají ještě angličtinu, přičemž se jim postupně přidávají hodiny výuky. To jsou ovšem příklady typické pro země, kde coexistuje více jazyků. S více než se třemi jazyky se dítě přirozeně setká málokdy. Já sama mám ze své rodiny zkušenost právě se třemi řečmi. Zpočátku jsem měla starost, aby se dětem jazyky nepletly, ale zjistila jsem, že děti jazyky nemíchají a dokážou různojazyčnou komunikaci bez problémů akceptovat, pokud je v ní systém: například s otcem francouzsky, s maminkou česky, ve školce a při učení anglicky.

Děti ze smíšených manželství tak vlastně získávají druhý jazyk zadarmo...

Pro dítě to zadarmo je, ale toho z rodičů,

který nežije ve své domovské zemi, to stojí značné úsilí. Cizí prostředí vás totiž tlačí opustit svůj jazyk. Představte si, že vaše dítě chodí ve Francii do školky – to znamená, že stráví čtyři dny v týdnu od devíti do půl páté ve francouzštině a získává v ní slovní zásobu v oblastech, o nichž se doma běžně nemluví. V půl páté ho vyzvednete a ono „chrlí“ francouzsky, a pokud mu cíleně nedoplňujete odpovídající českou slovní zásobu, tak v šesti osmi letech už spolu budete mluvit jen francouzsky, protože to bude pro vás oba pohodlnější a budete mít jistotu, že vám dítě dobře rozumí. Když ale dítě vidí, že s ním rodič důsledně mluví jen svým jazykem, naučí se jej a zhruba v deseti letech už bude schopné si slovíčka dohledávat samo. Do té doby je to ale velký boj.

Je rozumný současný trend, kdy rodiče na své děti ve snaze zlepšit jejich jazykovou vybavenost mluví například jen anglicky, přestože nejde o jejich rodný jazyk, a sami jej tedy neovládají dokonale – mají například přízvuk?

Záleží na kontextu. Když jsme žili v USA, připravovala jsem se s dětmi do školy a dělali jsme společně úkoly v angličtině, abych jim s tím mohla pomoci. Byly ale přítomny v anglojazyčném prostředí, kde měly možnost pochytit správný jazyk. V okruhu našich francouzských známých je více rodičů, kteří se rozhodli mluvit na své děti pouze anglicky, a tím je jazyk perfektně naučili. Bezpochyby se na tom ale

podílejí i individuální předpoklady, a především rozhoduje dobrý systém. Je ostatně lepší, když děti umějí „nedokonalou“ angličtinu, než kdyby neuměly nic. Navíc v angličtině právě přízvuk není problém, protože tento jazyk užívá tolik různých mluvčích po celém světě, že nelze stanovit, která z těchto jejich angličtin a přízvuků je ta „správná“ – jediný „správný“ přízvuk mimochodem nemá ani čeština. Jste-li ale rodilý mluvčí v jiné zemi, než je ta vaše, předejte dětem svůj jazyk: ten je naučíte v dokonalé formě a ten druhý získají ve svém okolí.

Je pravda, co se tvrdí, že děti, které se od malička učí více jazyků, se mohou například pomaleji motoricky vyvíjet?

Když jsem na začátku století začínala s Českou školou, všichni zase tvrdili, že děti budou koktat. Nikdy jsem ale nenarazila na studii, jakkoli jsem jí cíleně hledala, která by podobná tvrzení buď jednoznačně potvrdila, nebo vyvrátila. Případné problémy těchto dětí budou spíše pramenit z rodiny – z nedostatečného pochopení partnera pro jazyk toho druhého, z nedodržení systému, z celkového rodinného prostředí. Je ale potvrzeno studiemi i statistikami, že u vícejazyčných dětí se lépe rozvíjí abstraktní myšlení a kreativita a mají kupříkladu prokazatelně lepší výsledky u maturity z matematiky.

V dnešním světě jednoznačně převládá angličtina...

...a říká se „naučíme ho aspoň anglicky, když už nic jiného“ (smích). V dnešní době není myslim možné neumět anglicky. Dítě ale může začít i jiným jazykem, je-li to výhodné vzhledem k rodinné nebo zeměpisné situaci. Bude to pro ně přirozené a dá mu to základ, aby se pak další jazyky učilo snadněji – znalost jednoho jazyka a pochopení jeho struktury totiž dává klíč k jazyku dalšímu.

Co dělat, když dítě na jazyky zkrátka „nemá hlavu“?

Aspoň trochu se jazyk naučí každý, všichni víme, že talent je jenom část úspěchu. A i horší znalost řeči je pořád lepší, než neumět nic. (sch)

Česká škola bez hranic (ČSBH) je občanské sdružení zastřešující jednotlivé pobočky v různých zemích. Zajišťuje výuku češtiny pro děti od 18 měsíců do 15 let tak, aby děti dokázaly číst, psát a mluvit na úrovni rodilých mluvčích. Pořádá též kurzy češtiny jako cizího jazyka pro starší studenty a dospělé.

Carrot, plato a moc bonbonů

Několik dětí okolo stolku je zabraných do hry. „Co vaříš?“ ptá se pětiletá blondýnka. „Some carrot and peas,“ odpoví čokoládová holčička. Děti si rozumějí – že každé mluví jiným jazykem, jim není na překážku. Aby časem dovedly v jazyce těch druhých i odpovídat, nabízí jim mateřská škola, již loni v září v pražské Krči otevřeli bratři augustiniáni, též lekce angličtiny a španělštiny.

„Školství tradičně patří k augustiniánskému poslání,“ vysvětluje P. Juan Provecho, ředitel školy sv. Augustina, pod níž školka spadá. „Celkové bratři provozují kolem 270 škol včetně univerzit po celém světě.“ Augustiniánský model, jemuž se v jeho rodném Španělsku říká „escuela“ či také „colegio“, sestává z návazné mateřské a základní školy a osmiletého gymnázia: dítě tak do „colegia“ nastoupí ve třech letech a až do dospělosti zde může čerpat vzdělání a jednotné vychování.

Stejně chtějí bratři postupovat také v Krči, kde v rozsáhlém objektu Školských sester de Notre Dame plánují v příštím roce otevřít první třídu základní školy, přistavět další trakt školky, aby se mladší a starší děti mohly učit odděleně, a v roce 2013 zahájit také provoz gymnázia.

Jazyky budou patřit mezi důležité předměty. V mateřské školce jsou dobrovolné, od první třídy základní školy budou ale angličtina a španělština povinné a na gymnázium se k nim přidá také čínština. Většina z devatenácti dětí ve školce jsou Češi, několik jich pak pochází například z Nigérie, Ghany nebo Ukrajiny

– jejich rodiče tu pracují, studují nebo se účastní diplomatických misí. „Tyto děti ze začátku neuměly zase česky, nabízíme jim tudíž i hodiny češtiny,“ říká P. Provecho.

Osobní přístup

Metoda je u všech tří jazyků shodná: jednou týdně se děti sejdou s rodilým mluvčím a pouštějí si písničky, čtou komiksy, povídají si nad obrázky. „Když jim lektorka čtyřikrát zopakuje, že ten talíř na obrázku je ‚plato‘, slovo si zapamatují,“ přibližuje P. Provecho. Důležitou součástí lekce je rovněž individuální práce, kdy lektor procvičuje slovíčka s každým dítětem zvlášť.

Osobní kontakt je ostatně jedním ze základních principů celé školy a platí jak pro vedení dětí, tak pro vztah s rodiči, kteří mají při jakýchkoliv problémech možnost soukromých konzultací a s učiteli i ostatními rodiči se pravidelně potkávají při třídních schůzkách či – jak se zde říká – přátelských setkáních. „Znám a oslovuji všechny děti i rodiče jménem,“ zdůrazňuje P. Provecho, pro nějž individuální přístup znamená také poskytnout slevu na školném rodině, která to potřebuje.

Pestrostí k toleranci

Národnostní a jazyková pestrost a individuální práce ve škole sv. Augustina nedává dětem jen výhodu dalších řečí. „Syna jsme sem zapsali, protože měl vzhledem ke své živosti v předchozí školce problémy,“ prozrazuje jed-

na z maminek, které imponovalo i křesťanské zaměření školky. „Tady se úžasně zklidnil. Dokonce mi vypráví, co všechno ve školce dělali, což dřív rozhodně nebývalo.“

Synův nejoblíbenější spolužák je poloviční Ir, povídají si však spolu hlavně česky a ani z hodin angličtiny si syn zatím mnoho neodnesl. „Hlavní ale je, že se mu jazyk dostane do uší,“ míní maminka. A když vyprávění pana učitele nerozumí? „Anglojazyčné děti mu to přeloží,“ usmívá se maminka, která syna zapsala i do připravované první třídy.

Kdo je hnědý?

Rodiče, učitelé i ředitel Provecho se shodují, že různost jazyků ani barvy pleti není problémem ani pro děti, ani pro rodiče. „Dvě třetiny rodičů jsou křesťané, a jsou tedy otevřenější a tolerantnější,“ zamýšlí se jedna z učitelek Ludmila Marie Zvěřinová.

„Dobře se už také mezi sebou znají. A děti sice občas jedno druhému řeknou ‚ty jsi hnědý‘, ale nemyslí to špatně. Hrají si spolu, vidí, že v tom není rozdíl, a tak barvu pleti dál neřeší.“

Šestiletá Ghaňanka Makafui mluví tady ve školce česky, doma anglicky a trochu ghaňsky. Ráda zpívá - nejradši prý českou koledu o třech kráľích, kteří jim letos do školky podle španělského zvyku přinesli nadílku – velkou krabici s bonbony. Žije se ti v Česku dobře? ptám se. „Těch bonbonů tam bylo trochu moc,“ odpoví nakonec holčička po velmi dlouhé úvaze. ALENA SCHEINOSTOVÁ

ŠKOLA SV. AUGUSTINA

„škola všemi smysly, rozumem a srdcem“

- založena na duchovním programu, který zásadně ovlivňuje a určuje výuku i veškerou činnost školy
- výuka prvního – anglického a druhého – španělského, cizího jazyka začíná od 1. třídy
- široká nabídka mimoškolních aktivit
- mateřská škola
- základní škola (1. a 2. třída)
- gymnázium od roku 2015

ZÁPIS UŽ PROBÍHÁ!

„Povinnost učit je důsledek lásky k lidem, povinnost učit se je důsledkem lásky k pravdě.“

(sv. Augustin)

Hornokráčská 3, Praha 4. Mob.: 602 684 538.
www.skolasvatehoaugustina.cz